
การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาในนิทานเวียดนามเรื่อง
“นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทธรา”

A Comparative Study of the Theme “Love between Husband and his Wife”
in Vietnamese folktale “Tam Cam” and Thai folktale “Nang Uththra”

Truong Thi Hang*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาในเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และเรื่อง “นางอุทธรา” โดยใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ความรักที่พระราชามีต่อนางเต็มในนิทานของเวียดนามกับความรักที่พระยาพรหมหัตถ์มีต่อนางอุทธราในนิทานของไทย เกิดขึ้นในลักษณะคล้ายๆ กัน คือ เป็นความซื่อสัตย์ต่อพระชายาแต่เพียงผู้เดียว ทรงเศร้าหมองพระทัยเมื่อคนรักถูกพรากจากไป และทรงไม่ไยดีกับหญิงสาวคนอื่น ขณะที่ความรักที่เศรษฐีอุปิตตามีต่อนางมิจจารีเป็นความรักประเภทหลงเสน่ห์ภรรยาน้อยถึงขั้นยินยอมทำตามคำร้องขอของนางทุกประการไม่เว้นแม้กระทั่งการทำร้ายตัวละครเอกจนเสียชีวิต ส่วนความรักที่ตัวละครเอกมีต่อพระสวามีในนิทานทั้ง 2 เรื่องถูกตีความว่า เป็นความจงรักภักดี พวกเขาเฝ้ารักพระสวามีจึงกลับชาติเกิดใหม่เป็นสัตว์และพืชชนิดต่างๆ จนท้ายที่สุดก็ได้ใช้ชีวิตเคียงคู่กับคนรักอย่างมีความสุขตลอดไป

คำสำคัญ : ความรักระหว่างสามีกับภรรยา / นางเต็ม-นางก้าม / นางอุทธรา

ABSTRACT

The objective of this research article is to compare the Theme “Love between Husband and his Wife” in Vietnamese folktale “Tam Cam” and Thai folktale “Nang Uththra”. Documentary research is the essential methodology of the research. The results show that love between the King and Nang Tam in Vietnamese folktale is the same to love between Phraya Brahmadatta and Nang Uththra in Thai folktale. That means both the King and Phraya Brahmadatta are honest with only the Queen. They feel sad for the lovers to pass away and are not interested in other woman. Love between Kuppitta and Nang Michari is to be enchanted by his second wife even if is consentingly her everything, including to kill the major character. Love between the 2 major characters and their husbands is the same. It means to be loyal to 2 Kings. They love her husbands to reincarnate in the form of fauna and flora and last they can live with the lovers happily forever.

Keywords : Love between Husband and his Wife / Tam Cam / Nang Uththra

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิทานพื้นบ้านเป็นสมบัติอันล้ำค่าไม่เพียงจำเพาะประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ไทย เวียดนาม แต่ยังเป็นชุมทรัพย์ที่ทั่วโลกปรารถนาไขคว้าว และคงมิได้เกินเลยหากเปรียบนิทานพื้นบ้านดุจดั่งภาพสะท้อนจิตวิญญาณของมนุษยชาติที่ยังผลให้เชื่อมโยงกับวิถีของมนุษย์ซึ่งปนเจืออยู่ในคำบอกเล่ามุขปาฐะ โสคราติสกล่าวไว้ว่า “... วิชาที่เกิดขึ้นเพราะความรู้จากอดีตนั้นคือการระลึกได้นั่นเอง กล่าวคือ ถ้าบุคคลนั้นได้เห็น ได้ยิน หรือสัมผัสกับสิ่งใด เขาย่อมไม่รู้จำเพาะแต่กับสิ่งนั้น หากรู้ถึงสิ่งอื่นๆ ด้วย” (ส.ศิวัรักษ์, 2523, หน้า 83) ดังนั้นการเสกสัมผัสนิทานพื้นบ้านไทยและเวียดนามนอกจากจะทำให้สำราญฤทัยและรับรู้ธรรมเนียมการปฏิบัติของ 2 ชนชาติแล้ว ยังเป็นการไขปริศนาสู่เจตนารมณ์ที่บรรพบุรุษใคร่สานต่อไปยังบุตรหลานอีกด้วย

“นางเต็ม-นางก้าม” และ “นางอุทธรา” ล้วนเป็นนิทานพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมชมชอบจากชาวเวียดนามและชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยในเขตภาคเหนือมาช้านาน ที่น่าสนใจคือ แม้จะถูกถ่ายทอดในบริบทที่ไม่เหมือนกัน โดยมีลักษณะภูมิประเทศ ขนบประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติเป็นปัจจัยกำหนดแต่นิทานพื้นบ้านทั้ง 2 เรื่องกลับมีรายละเอียดใกล้เคียงกันอย่างอัศจรรย์คือ เป็นเรื่องราวเล่าขานเกี่ยวกับสตรีโณงงามที่กำพร้ามารดาและถูกแม่เลี้ยงกลั่นแกล้งเอาเปรียบ ด้วยคุณความดีเธอได้อภิเษกสมรสกับพระราชา ผู้เป็นแม่เลี้ยงอิจฉาริษยาถูกเลี้ยงจึ่งวางแผนทำร้ายเธอถึงขั้นเสียชีวิต ต่อมาตัวละครเอกกลับชาติเกิดใหม่และใช้ชีวิตเคียงคู่กับพระสวามีผู้เป็นที่รักอย่างมีความสุขตลอดไป รายละเอียดที่กล่าวมาช่วยประจักษ์ว่าการเปรียบเทียบ “นางเต็ม-นางก้าม” กับ “นางอุทธรา” ย่อมทำให้ชาวไทยและชาวเวียดนามเข้าใจวิถีชีวิตของกันและกันมากยิ่งขึ้น

นิทานเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และ “นางอุทธรา” สะท้อนแนวคิด 2 ประการคือ แนวคิดการประพฤติ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และแนวคิดเรื่องความรักโดยสามารถแบ่งเป็นความรักระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาและความรักระหว่างสามีกับภรรยา บทความวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาเนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมาเนิ่นนาน ยังผลให้สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวความรักของตัวละครจากนิทานของไทยและเวียดนามกับความรักระหว่างสามีกับภรรยาในรูปแบบอื่นๆ ที่ประจักษ์ในวรรณกรรมฉบับต่างๆ ทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทธรา”

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยครั้งนี้ใช้นิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” ที่ได้รวบรวมไว้ในหนังสือ “นิทานพื้นบ้านเวียดนาม 100 เรื่อง” [100 truyện cổ tích Việt Nam] เรียบเรียงโดย หรีอกแอ็ง [Ngọc Ánh] จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์วัฒนธรรมและสารสนเทศ [Nhà xuất bản văn hóa thông tin] (2014, p. 36-45)
2. นิทานพื้นบ้านไทยเรื่อง “นางอุทธรา” สำนวนที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้รวบรวมโดย วรปฐมา คำหมู่ จาก สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 พ.ศ. 2542 (หน้า 3149-3160)

การทบทวนแนวคิดเรื่องความรักและความรักระหว่างสามีกับภรรยา

1. การทบทวนแนวคิดเรื่องความรัก

ใน “The Hermetica อมตรธรรมนำโลก” เป็นหนังสือที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและเชื่อกันว่าเป็นผลงานการรจนาของเทพเจ้าทอพรสาณูในเทพปกรณัมอียิปต์โบราณ ความรักที่ยังผลให้เกิด

เพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงถูกมองว่าเป็นความผูกพันอันศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นไปตามพระประสงค์ของพระมหาเทพในการสืบต่อสายพันธุ์ วิธีที่เชื่อมโยงชายและหญิงให้เป็นหนึ่งเดียวยังก่อบังเกิดปรากฏการณ์อัศจรรย์คือสองธรรมชาติซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามได้สอดผสานเข้ากันอย่างกลมกลืน โดยหญิงรับเอาพลังจากความเข้มแข็งของชาย ขณะเดียวกันชายก็ได้ผ่อนคลายในความเชื่องช้าของหญิง

... ข้าพเจ้าคงจะต้องอธิบายธรรมชาติ
ของความผูกพันอันศักดิ์สิทธิ์ที่บีบคั้นนี้
ที่เชื่อมโยงชายและหญิงไว้ด้วยกัน

...
ขอให้เราพิจารณาขณะอันสุดยอ
เมื่อเพศหนึ่งสัมผัสซึ่งกับอีกเพศหนึ่ง
ฝ่ายหนึ่งให้
อีกฝ่ายหนึ่งโอบรัดด้วยจิตแรงกล้า
ณ ขณะนั้น
ในความผสมผสานของธรรมชาติทั้งสอง
หญิงรับเอาพลังจากชาย

และชายผ่อนคลายในความเชื่องช้าของหญิง(กิงแกว์ อัตถการ, 2551, หน้า 58)

พลังแห่งรักยังเป็นประเด็นที่โสกราตีสให้ความสนใจเป็นพิเศษระหว่างการเล่นงานในงานดื่มที่มีแต่ชายล้วนซึ่งได้บันทึกในหนังสือชื่อ “เพลโต ซิมโพเซียม” ทั้งนี้ เหล่านักปราชญ์แห่งกรีกโบราณตั้งโสกราตีส เพดรัส อากาธอน หรือ ปอซานิอัส ฯลฯ มองว่า เพศสัมพันธ์เป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานเพื่อให้ปัจเจกบุคคลสามารถไต่ระดับไปสู่ปัญญาความรู้ ความรักแท้จริงแล้วคือการปรารถนาความสมบูรณ์แบบ มนุษย์ต้องการที่จะรักใครบางคนเพราะเขาอยู่ในสภาวะไม่พึงพอใจกับตนเอง ส่งผลให้เกิดแนวโน้มถูกชักจูงหรือเอนเอียงไปหาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งก่อปรด้วยคุณสมบัติบางประการที่ตนไม่มี แม้ในระดับโลกียวิสัยเรื่องการมรสเป็นปัจจัยสำคัญของความสุข และความงามของรูปร่างภายนอกก็ย่อมเป็นสิ่งสำคัญทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจได้ แต่ทว่าความรักในระดับนี้จะทำให้มนุษย์ตกเป็นทาส และก่อบังเกิดความผันผวนทางอารมณ์ เนื่องจาก “... เมื่อความงามของรูปโรยราความรักก็ย่อมแปรเปลี่ยนไป” (กิงแกว์ อัตถการ, 2555, หน้า 15) ด้วยเหตุนี้ การใคร่ครวญครอบครองคุณสมบัติที่เป็นปัญญาความรู้ของอีกฝ่ายหนึ่งต่างหากที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ไปสู่ความรักในระดับที่สูงและมั่นคงกว่าได้ ความรักและกามกิจจึงไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นระหว่างสองเพศตรงข้ามกัน แต่มันยังคงเป็นปรกติวิสัยถ้าหากจะเกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลเพศเดียวกัน เมื่อมองจากมุมมองนี้ ความสัมพันธ์แบบโฮโมอีโรติก (Homoerotic) หรือความรักบุคคลเพศเดียวกันที่ถูกต้อง ยังมีคุณค่าทางการศึกษาอีกประการหนึ่ง ดังวิธีที่โสกราตีสปฏิบัติต่อชายหนุ่มทั้งหลายโดยมีเป้าหมายชัดเจนในการชักจูงให้พวกเขาเพิกเฉยกับความงามของเรือนร่างกายและหันมาเทิดทูนความงามแห่งปัญญาความรู้มากยิ่งขึ้น

โจเซป แคมพ์เบลล์ (Joseph Campbell) นักเทพปกรณัมชื่อดังในศตวรรษที่ 20 ยอมรับในหนังสือ “The Power of Myth” ว่า “... เรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ... นั่นคือเรื่องราวทั้งหมดของเทพปกรณัม” (บาร์นี บุญทรง, 2551, หน้า 421) พร้อมกันนั้นได้นำเสนอพลังแห่งรักในลักษณะที่ว่า “ความรักยอมรับทุกสิ่ง ทนต่อทุกอย่าง” (บาร์นี บุญทรง, 2551, หน้า 435) โจเซป แคมพ์เบลล์ยกตัวอย่างความรักที่ซาตานมีต่อพระผู้เป็นเจ้าจากเรื่องเล่าของเปอร์เซียว่า ครั้นพระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างเทพยดา ทรงบอกให้เหล่าทวยเทพน้อมคำนับพระองค์แต่เพียงผู้เดียว หลังจากนั้นพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นและทรงพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นรูปแบบขั้นสูงกว่าเทพยดา

พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจึงขอให้เทพยดาทั้งหลายรับใช้นุชย์ด้วย ทุกอย่างเป็นไปตามพระประสงค์ยกเว้นชาตานผู้เดียวที่ไม่อาจน้อมค่านับผู้ใดได้นอกจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่เขารัก ด้วยเหตุนี้ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจึงตรัสสั่งให้ส่งชาตานสู่นครโจเซป แคมพ์เบลล์อธิบายว่า เรื่องเล่าในเทพปกรณัมเปอร์เซียเป็นเพียงสัญลักษณ์สื่อัยยะว่า “... สิ่งที่เราที่เรารู้ที่สุดของความเจ็บปวดแห่งนคร ... ก็คือการปราศจากผู้เป็นที่รัก” (บาร์นี บุญทรง, 2551, หน้า 436) เฉกเช่นเดียวกับกรณีที่ชาตานต้องทนทุกข์ทรมานประดุจดังตนกรเนื่องจากถูกพลัดพรากจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าผู้เป็นที่รักของตน

2. การทบทวนแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยา

ผู้วิจัยแบ่งแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาออกเป็น 2 หัวข้อย่อย คือ ความรักที่สามีมีต่อภรรยา และ ความรักที่ภรรยามีต่อสามี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความรักที่สามีมีต่อภรรยา

ในวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์เรื่อง “The Romance of Three Kingdoms” ตอนที่ขงเบ้งที่ปรึกษาของพระเจ้าเล่าปี่ไปเกลี้ยกล่อมจิวยี่แม่ทัพหลวงของพระเจ้าซุนกวน ให้สร้างสัมพันธ์มิตรกับกำลังฝ่ายพระเจ้าเล่าปี่ในการต่อสู้กับกองทัพอ้วนซ่ง ขงเบ้งเป็นคนมีสติปัญญา เขาทราบดีว่าการเกลี้ยกล่อมจิวยี่มิใช่เรื่องง่ายเพราะจิวยี่เป็นแม่ทัพหลวงที่มากประสบการณ์ ทว่าขณะเดียวกันขงเบ้งก็ทราบด้วยว่า จิวยี่ทั้งรักและผูกพันอย่างลึกซึ้งกับภรรยาคือนางเสียวเกี้ยวแต่แสร้งทำเป็นไม่รู้ เขาจึงใจเล่าให้จิวยี่ฟังเรื่องที่โจโฉหลงใหลสุภาพสตรีโฉมงาม 2 นาง คือ นางได้เกี้ยวและนางเสียวเกี้ยวว่า

... When I was living in the country, they told me that Cao Cao was building a pavilion on the River Zhang; it was to be named the Bronze Bird Tower. It is an exceedingly handsome building, and he has sought throughout all the world for the most beautiful women to live in it. For Cao Cao really is a sensualist.

Now there are two very famous beauties in Wu, born of the Qiao family. So beautiful are they birds alight and fishes drown, the moon hides her face and the flowers blush for shame at sight of them. Cao Cao has declared with an oath that he only wants two things in this world: the imperial throne in peace and the sight of those two women on the Bronze Bird Tower. Given these two, he would go down to his grave without regret. This expedition of his, his huge army that threatens this country, has for its real aim these two women. (Brewitt Taylor, 2005, p.407)

แปลว่า

... ครั้งข้าพเจ้ายังอาศัยอยู่ในเขาโจหลิงก็ได้ยินเขาร่ำลือกันว่า โจโฉสร้างปราสาทแห่งหนึ่ง ณริมฝั่งแม่น้ำเจียงโห ตั้งชื่อว่า “หอนกยูง” ข้างเป็นปราสาทที่งามเสียกระไร และเขายังได้สืบหาสตรีผู้มีสิริโฉมสวยสดงดงามทั่วปฐพีมารวมอยู่ในปราสาทด้วย โจโฉผู้นี้เป็นบุรุษเจ้าสำราญเสียทีเดียว

ณ เพลานี้ ฟังประจักษ์ว่า งอ๊กก็มีสตรีสองนางที่แสนจะงดงาม บังเกิดในครอบครัวตระกูลเกี้ยว นางทั้งสองงามกระทั้งผู้คนหลงรักจนบินถลา หมูปล่าลิมว้ยน้ำปล่อยให้กายอินทรีจุมลงใต้ธารา พระจันทร์ซ่อนดวงหนี ขณะที่ดอกไม้มเปลี่ยนสีเพราะละอายเมื่อได้สบสายเนตรของพวกเธอ โจโฉป่าวปฏิญาณว่าเขาใคร่ปรารถนาเพียงสองสิ่งบนปฐพีโลก นั่นคือการครองพระราชบัลลังก์ในศานติ และได้เห็นสองสตรีที่นั่งอยู่ในหอนกยูง หากได้ครองนางทั้งสองไว้เป็นที่บำเรอ โจโฉจะสูลุ่มฝังศพก็ไม่ว่าเสียเลย การที่โจโฉเคลื่อนทัพหลวงมาสู่เชิงภูเก็กของท่านครั้งนี้ ก็เพื่อที่จะได้โอบกอดสองสตรีที่นั่งไว้นอ้าอ้อมแขนนั่นเอง

พร้อมกันนั้น ชงบังยังเสนอให้จียี่นำเงินทรัพย์ไปซื้อตัวสตรีโหมงามทั้งสองพี่น้อง แล้วส่งไปมอบแด่โจโฉอันจะช่วยยับยั้งสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้น จียี่ได้ฟังดังนั้นก็รู้สึกเคียดแค้นโจโฉผู้ประสพจะครองนางเสียวเกี้ยวภรรยาที่เขารักดุจดั่งดวงฤทัย จึงตกลงร่วมมือกับกำลังฝ่ายพระเจ้าเล่าปี่เปิดสงครามกับโจโฉ ณ หน้าผาเซ็กเพ็ก อู๋ยิมฝั่งแม่น้ำแยงซีเกียง

นอกจากนั้น ความรักอันมั่นคงที่สมเด็จพระจักรพรรดิชาห์ชะฮัน ทรงมีต่อพระมเหสีมุมตาชมหลักก็เป็นอีกหนึ่งปกรณัมที่ชาวอินเดียนิยมชมชอบ และเป็นที่มาของการก่อสร้างสุสานหินอ่อนทัชมาฮาลมรดกทางวัฒนธรรมของโลก ชาวอินเดียรำลึกกันว่า ทั้งสองพระองค์ทรงรักใคร่เสน่หากันแต่ครั้งสมเด็จพระจักรพรรดิชาห์ชะฮันทรงสถานะพระราชโอรสในจักรพรรดิชะฮันคีร์ นับตั้งแต่ทรงพระราชพิธีอภิเษกสมรส สองพระองค์ก็ไม่เคยพรากจากกัน เมื่อพระมเหสี มุมตาชมหลัก สิ้นพระชนม์หลังจากที่ทรงให้กำเนิดรัชทายาทองค์ที่ 14 สมเด็จพระจักรพรรดิชาห์ชะฮันทรงเสียพระทัยอย่างมาก ทรงโปรดให้สร้างสุสานทัชมาฮาล ไว้เป็นที่ฝังพระศพของ พระนาง ในหนังสือชื่อ “Travels in the Moghul Empire A.D. 1657-1668” เขียนโดย François Bernier มีข้อความที่น่าสนใจตอนหนึ่ง ว่า

... I shall finish this letter with a description of the two wonderful mausoleums which constitute the chief superiority of Agra over Delhi. One was erected by Jehan-Guyre in honour of his father Ekbar; and Chah-Jehan raised the other to the memory of his wife Tage Mehale, that extraordinary and celebrated beauty, of whom her husband was so enamoured that it is said he was constant to her during life, and at her death was so affected as nearly to follow her to the grave. (François Bernier, 2007, p.293)

แปลว่า

...ข้าพเจ้าจะลงท้ายจดหมายฉบับนี้ด้วยการพรรณาสถานมหารัชมณเฑียรสองแห่งที่พึงบอกถึงความยอดเยี่ยมเหนือชั้นของอัครต่อเติล สุสานที่หนึ่งรังสรรค์โดยจักรพรรดิชะฮันคีร์อันเป็นการถวายพระเกียรติแด่พระราชบิดาของพระองค์คือจักรพรรดิอักบาร์ อนึ่ง พระจักรพรรดิชาห์ชะฮันทรงสร้างขึ้นเพื่อระลึกพระมเหสีมุมตาชมหลักสตรีโหมงามมหัศจรรย์และมีชื่อเสียงโด่งดัง ผู้ซึ่งพระสวามีทรงโปรดปรานเสียจนเป็นที่รำลึกกันว่า พระราชาทรงรักใคร่พระนางอย่างคงมั่นตลอดพระชนม์ชีพ และทรงสะเทือนพระทัยจากการสิ้นพระชนม์ของพระมเหสีจนแทบจะเสด็จสู่หลุมฝังพระศพตามพระนางไปเลยทีเดียว

สรุปคือ เรื่องราวความรักที่สามมีต่อภรรยาเป็นที่ประจักษ์ทั้งในวรรณกรรมชั้นเอกของจีนดัง “The Romance of Three Kingdoms” และจากประสบการณ์ที่บังเกิดขึ้นกับสมเด็จพระจักรพรรดิชาห์ชะฮันแห่งประเทศอินเดีย จะอย่างไรก็ดี ความรักที่เหล่าบุรุษมีต่อภรณานั้นสำแดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย แม้ทพหลวงจียี่รักและหวงแหนภรรยาที่นางเสียวเกี้ยวจึงตัดสินใจทำสงครามกับโจโฉเนื่องจากโจโฉประสพจะครองนางเสียวเกี้ยวไว้เป็นที่บำเรอ ส่วนความรักที่สมเด็จพระจักรพรรดิชาห์ชะฮันทรงมีต่อพระมเหสี มุมตาชมหลัก ประจักษ์จากที่ทรงโปรดให้สร้างสุสานหินอ่อน ทัชมาฮาล ขึ้นเป็นที่ฝังพระศพของพระชายา อันเป็นสัญลักษณ์แทนความรักที่แรงกล้าและมั่นคงชั่วกาลปาวสานของพระองค์

2.2. ความรักที่ภรรยา มีต่อสามี

ในประเทศอินเดียมีพิธีกรรมที่เก่าแก่มาก ชื่อว่า “พธีสตี” หมายความว่า “ธรรมเนียมที่ผู้หญิงชาวฮินดูเผาตัวบนกองไฟพร้อมกับศพสามีเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีและความบริสุทธิ์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1157) ทั้งนี้ บุญรอด บุญเกิด ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในบทความเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงโดยสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา เรื่อง “พธีสตี [การเผาตัวตายตามสามี]”

ว่าคำว่า สตี “... มาจากพระนามของพระแม่สตีพระชายาของพระศิวะ ซึ่งมีความซื่อสัตย์ต่อสามีอย่างยิ่งยวด ถึงกับยอมกระโจนเข้ากองไฟเผาตัวเอง เพื่อตัดพ้อต่อบิดาของตนเองเมื่อครั้งที่พระทักษะประชาบดีทำพิธี อศวเมธโดยมิได้เชิญพระศิวะผู้เป็นพระสวามีมาเข้าร่วมพิธีด้วย”

ตามเทพปกรณัมอินเดีย พระสตีทรงเป็นธิดาของพระทักษะประชาบดี และทรงเป็นพระชายาของพระศิวะที่ทรงอวตารในภาคมนุษย์ ไว้มและเคราหนวดรุงรัง ทั้งยังได้นำกระดูกมาร้อยเรียงเป็นสังวาลสวมอยู่ที่คอ พระองค์ทรงนอนตามป่าช้าและมีกลิ่นตัวเหม็นสาบจนเป็นที่รังเกียจของพระทักษะ ประชาบดีแต่ด้วยบารมีของพระสตี พระนางทรงมองเห็นภาพพระวรกายที่แท้จริงของพระมุณีว่าเป็นภาคหนึ่งขององค์พระศิวะ เมื่อถึงพิธีอศวเมธ พระทักษะประชาบดีทรงลบลู่วพระเกียรติของพระศิวะด้วยการไม่อัญเชิญพระองค์เข้าร่วม พระสตีทรงโกรธเคืองพระทัยจึงกระโจนเข้าไปในกองไฟเพื่อสังหารตนเอง พระศิวะทรงเศร้าโศกพระทัยมาก ทรงนำพระวรกายของพระสตีออกไปจนสุดจักรวาล และทรงบำเพ็ญพรตบารมีเป็นเวลานาน ต่อมาพระนางทรงเกิดเป็นธิดาของท้าวหิมวัตกับพระนางเมนกา ตลอดจนได้เป็นพระชายาในพระศิวะเจ้าอิกวาระหนึ่ง

เรื่องเล่าความจงรักภักดีที่พระสตีมีแด่พระศิวะในลักษณะทรงสังหารตนเองเพื่อปกป้องพระเกียรติของพระสวามี สร้างความศรัทธาแก่ชาวอินเดียแต่สมัยโบราณ จึงเป็นที่มาของพิธีสตีที่ผู้เป็นภรรยาต้องฆ่าตัวตายด้วยการกระโจนเข้าไปในกองไฟ ณ ขณะที่ไฟกำลังลุกไหม้ศพของสามี ชาวอินเดียเชื่อว่าพฤติกรรมที่ว้าวย่อมสะท้อนความจงรักภักดีที่ผู้เป็นภรรมามีต่อสามี เถกเช่นเดียวกับวิถีที่พระสตีทรงถวายความจงรักภักดีต่อพระศิวะ

ส่วนสมัยที่ราชวงศ์ถังปกครองประเทศจีนมีราชประเพณีอย่างหนึ่งว่า หากพระราชาสเด็จพระจักรพรรดิ พระสนมที่ทรงไม่มีรัชทายาทจะต้องถวายความจงรักภักดีต่อพระสวามีด้วยการผนวชเป็นพระภิกษุณี จนกว่าชีวิตจะหาไม่ ด้วยเหตุนี้ พระนางบูเช็คเทียนพระสนมในสมเด็จพระจักรพรรดิถังไท่จงจึงต้องไปผนวชที่วัดก้านแย่งจนกระทั่งสมเด็จพระจักรพรรดิถังเกาจงจะทรงโปรดให้กลับสู่พระราชวังอีกครั้งหนึ่ง ตลอดจนสถาปนาพระนางเป็นพระราชินี บทความชื่อ “Wu Zetian-The Only Female Emperor in the History of China” ได้กล่าวถึงเหตุที่พระนางบูเช็คเทียนต้องผนวชเป็นพระภิกษุณีอันเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อพระสวามี ดังนี้

... At the age of 14, Wu Zetian was selected into the imperial court by Emperor Taizong of the Tang Dynasty, thanks to her engaging beauty. But she was not very much in favor with the Emperor. In the imperial harem, she got to know one of the sons of Emperor Taizong-Li Zhi. After the death of Emperor Taizong, Wu Zetian was sent to Ganye Temple to be a nun.
แปลว่า

...สมเด็จพระจักรพรรดิถังไท่จงแห่งราชวงศ์ถังทรงคัดเลือก บูเช็คเทียน วัย 14 ปีสู่พระราชวัง เพราะทรงประทับใจพระทัยความงามที่มีเสน่ห์ของนาง แต่แล้วพระนางก็ไม่ได้เป็นที่โปรดปรานของพระจักรพรรดิ ฦ พระราชวังหลัง พระนางทรงรู้จักกับหนึ่งในราชโอรสในสมเด็จพระจักรพรรดิถังไท่จง คือพระองค์หลี่จื้อ หลังจากทีสมเด็จพระจักรพรรดิถังไท่จงเสด็จสวรรคต พระนางบูเช็คเทียนก็ถูกส่งไปยังวัดก้านแย่งเพื่อผนวชเป็นพระภิกษุณี

กล่าวโดยสรุป ความรักเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจทั่วโลกแต่บรรพกาล ทั้งยังสามารถตีความในมิติที่หลากหลาย ในมิติเทพปกรณัม เพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงตามทัศนคติของชาวอียิปต์โบราณ เป็นความผูกพันอันศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นไปตามพระประสงค์ของพระมหาเทพ ขณะที่ชาวเปอร์เซียเชื่อกันว่าการปราศจากผู้เป็นที่รักเจ็บปวดและทรมานประหนึ่งตกรรอกเช่นตัวอย่างที่ชาตานถูกพลัดพรากจากพระผู้เป็น

เจ้า สำหรับมุมมองทางด้านการศึกษา ความรักมีคุณประโยชน์ช่วยให้มนุษย์เพิกเฉยกับความงามของเรือนร่างกายและค่อยๆ ไตร่ดပ်ไปสู่ความงามแห่งปัญญาความรู้แทน ดังวิถีที่โสคราติสปฏิบัติต่อชายหนุ่มทั้งหลายที่เป็นศิษย์

ฉากเช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาที่ปรากฏในภาคพื้นตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีนและอินเดียแสดงออกในรูปลักษณะที่หลากหลาย เช่น กรณีที่จิวยี่ตัดสินใจทำสงครามกับโจโฉเพราะโจโฉวางแผนจะแย่งชิงภรรยาของเขา หรือสมเด็จพระจักรพรรดิชาห์ชะฮันโปรดฯ ให้สร้างสุสานหินอ่อนเพื่อรำลึกถึงพระมเหสี มุมตาคมหล่ ส่วนความรักที่ฝ่ายภรรยามีต่อสามีก่ที่ประจักษ์ทั้งในเทพปกรณัมของอินเดีย และจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระสนมในสมัยราชวงศ์ถังของจีนถูกตีความคล้ายๆ กัน โดยมี ความหมายเดียวกับความจงรักภักดี

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยจากเอกสารและดำเนินการตาม 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมเอกสารที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความรักและความรักระหว่างสามีกับภรรยา

1.1.1 เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความรักประกอบด้วย 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 “The Hermetica อมตธรรมนำโลก” (กิ่งแก้ว อัดถการ, 2551)

ฉบับที่ 2 “พลาณภาพแห่งเทพปกรณัม” (บารนี บุญทรง, 2551)

ฉบับที่ 3 “เพลโต ชิมโพเซียม” (กิ่งแก้ว อัดถการ, 2555)

1.1.2 เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยา ประกอบด้วย 4 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 “พิธีสตี” (บุญรอด บุญเกิด, 2554)

ฉบับที่ 2 “The Romance of Three Kingdoms” (Brewitt Taylor, 2005)

ฉบับที่ 3 “Travels in the Moghul Empire A.D. 1657-1668” (François Bernier, 2007)

ฉบับที่ 4 “Wu Zetian-The Only Female Emperor in the History of China” (History.cultural-china, n.d.)

1.2 เอกสารเกี่ยวกับนิทานไทยและเวียดนาม ประกอบด้วย 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 นิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” (Ngọc Ánh, 2014)

ฉบับที่ 2 นิทานไทยเรื่อง “นางอุทธรา” (วรปฐมา คำหมู่, 2542)

ขั้นตอนที่ 2 แปลเอกสารที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยแปลนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” จากต้นฉบับภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยในลักษณะการแปลเอาความ คือ ให้ได้ความหมายทั้งหมดแต่อาจมีการปรับสำนวนภาษาเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาของคนไทย

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามีกับภรรยาในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทธรา”

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อย่อยคือ

4.1 ความรักที่สามมีต่อภรรยาในเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และเรื่อง “นางอุทธรา”

4.2 ความรักที่ภรรยามีต่อสามีในเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และเรื่อง “นางอุทธรา”

ผลการวิจัย

1. ความรักที่สามมีต่อภรรยาในเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และเรื่อง “นางอุทธรา”

ในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” พระราชาผู้เป็นพระสวามีของนางเต็มปรากฏตอนที่เธอเจริญวัยเป็นสตรีโฉมงามและไปร่วมเทศกาลที่พระองค์ทรงโปรดให้จัดขึ้น พระราชาจึงไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับตัวละครเอกในช่วงที่เธอต้องอาศัยอยู่กับแม่เลี้ยง เรื่องเล่าว่ามารดาของนางเต็มเสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเป็นเด็ก ผู้เป็นบิดาแต่งงานใหม่และมีธิดาอีกหนึ่งคนคือนางก้าม เมื่อบิดาของนางเต็มเสียชีวิต เธอจำต้องอาศัยกับแม่เลี้ยง และน้องสาวตามลำพัง แม่เลี้ยงเป็นคนใจร้ายมักบังคับให้นางเต็มทำงานหนัก เช่น เลี้ยงควาย ตัดหญ้า เลี้ยงหมู ตำข้าว ฯลฯ แม้จะถูกแม่เลี้ยงรังแกแต่นางเต็มนับวันยิ่งสวยสดงดงามผิวพรรณผุดผ่องจนเป็นที่รักที่ชอบของคนในหมู่บ้าน วันหนึ่ง แม่เลี้ยงสั่งให้สองพี่น้องไปจับหอยปูปลาที่ทุ่งนาพร้อม มั่นสัญญาว่า หากใครจับหอยปูปลาได้มากกว่าก็จะได้อี๋แฉงหนึ่งผืนเป็นรางวัล นางเต็มเป็นคนขยันจึงจับหอยปูปลาได้มาก ซึ่งตรงกันข้ามกับนางก้ามที่ไม่ได้แม้แต่ตัวเดียว อย่างไรก็ตาม ก่อนที่สองพี่น้องจะกลับบ้าน นางก้ามใช้เล่ห์กลหลอกให้พี่สาวลงไปสระผมในหนองน้ำ แล้วรีบเอาหอยปูปลาของนางเต็มกลับไปทอดมารดาว่าเป็นของตน เมื่อนางเต็มทราบเรื่องก็เสียใจร่ำไห้ เทวาทรงปรากฏพระองค์และตรัสสั่งเธอให้เอาปลาบู่ที่ยังหลงเหลืออยู่ในช่องไปเลี้ยงที่บ้าน นางเต็มเลี้ยงปลาบู่อย่างดี แต่ครั้งแม่มดนางก้ามทราบเรื่องก็ฆ่าปลาบู่ปรุงอาหารรับประทาน

เมื่อพระราชาทรงจัดเทศกาลประจำปี แม่เลี้ยงไม่ยอมให้นางเต็มได้ไปร่วมงาน จึงเอาข้าวเปลือกผสมกับข้าวสารแล้วสั่งให้เธอนั่งแยกข้าว 2 ประเภทนั้นออกจากกัน หากสำเร็จจึงจะได้ไปร่วมงานเทศกาล เทวาทรงปรากฏพระองค์อีกครั้ง ทรงสั่งให้ฝูงนกกระจอกมาช่วยนางเต็ม ทั้งยังสั่งให้เธอชุดขาวบรรจุถังปลาบู่ที่เคยฝังใต้ขาเตียงนอนทั้งสี่ นางเต็มรู้สึกประหลาดใจอย่างยิ่งที่ในชุดบรรจุถังปลาบู่ยังมีทั้งเสื้อผ้าแสนสวย รองเท้าที่ปักร้อยอย่างประณีตวิจิตร และมีอีกหนึ่งตัวพร้อมให้เธอไปร่วมงานเทศกาล ระหว่างการเดินทาง นางเต็มทำรองเท้าข้างหนึ่งตกลงในแม่น้ำ พระราชาทอดพระเนตรรองเท้าที่เธอทิ้งและทรงต้องพระทัยอย่างมาก พระองค์ทรงป่าวประกาศให้หญิงสาวทั่วอาณาจักรมาลองสวม หากใครสวมรองเท้าได้พอดีจะทรงโปรดให้เป็นพระมเหสี และนางเต็มก็เป็นคนเดียวที่สามารถสวมรองเท้าที่นั่นได้ ในความเป็นจริงพระราชาทรงรักใคร่เสนหานางเต็มตั้งแต่แรกพบ ประจักษ์จากที่พระองค์ทรงพอพระทัยที่เธอสามารถสวมรองเท้าได้พอดี

... Nhà vua rất vui mừng, ngài không những đã gặp được người đi vua chiếu giầy mà người con gái đó lại rất xinh, nước da nàng trắng mịn.

(Ngọc Anh, 2014, p.41)

แปลว่า

... พระราชาทรงดีพระทัยมากเพราะพระองค์ได้พบคนที่สวมรองเท้าพอดี สตรีผู้นั้นยังสวยสดงดงามและมีผิวพรรณผ่องใส

ความรักนั้นพูนทวีมากขึ้นเมื่อทั้งสองได้ใช้ชีวิตร่วมกันในพระราชวัง การที่นางเต็มสละร่างกายและวาจา อีกทั้งปฏิบัติต่อเหล่าข้าราชการด้วยความอ่อนโยนนิมนต์มาสร้างความประทับใจแด่พระราชา พระองค์ทรงรักและหวงแหนเธอกระทั่งไม่ประสงค์ให้เธอกลับไปบ้านในโอกาสครบรอบวันคล้ายวันเสียชีวิตของผู้เป็นบิดา อย่างไรก็ตาม พระราชาทรงเข้าพระทัยคุณลักษณะของนางเต็มที่เป็นธิดาตกต้อย ทรงราชานุญาตให้เธอกลับไปประกอบพิธีเช่นให้วัดพร้อมกับเหล่าข้าราชการที่ตามเสด็จ

... Tuy rất buồn nhưng vua vẫn cho đoàn tùy tùng đưa nàng về.
(Ngọc Ánh, 2014, p.42)

แปลว่า

... แม้จะทรงเศร้าพระทัยแต่พระราชาก็ราชานุญาตให้ขบวนข้าราชการบริพารส่งนางเต็ม
กลับบ้าน

แม่เลี้ยงและนางกำมเห็มนางเต็มได้เป็นพระมเหสีมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุดสสาราก็เกิดอิจฉาริษยา
ทั้งสองใช้กลอุบายลวงให้เธอป็นขึ้นบนยอดต้นหมากแล้วพันต้นหมากทิ้ง หลังจากทีนางเต็มตกลงในสระน้ำ
เสียชีวิต แม่เลี้ยงได้ถอดเสื้อผ้าของเธอแต่งประดับให้กับนางกำมเหสีเพื่อเข้าสู่พระราชวังแทนที่สาว อย่างไรก็ตาม
พระราชาทรงไม่ไยดีนางกำมเหสีไม่ว่าเธอจะพยายามเช่นไร อาทิ เธอชักเสื้อผ้าแต่พระราชาก็บ่อน้ำ หรือทอผ้าถวาย
พระองค์ เมื่อพระราชาทรงทราบว่ นางเต็มมเหสีผู้เป็นที่รักกลับชาติเกิดเป็นนกขมิ้นเหลืองอ่อนและต้นท้อสอง
ต้น ทรงมีพระทัยผูกพันกับสัตว์และพืชเหล่านั้น โดยทรงให้นกขมิ้นเหลืองอ่อนอยู่ในกรงทองแขวนใกล้ที่บรรทม
หรือตรัสสั่งให้ทหารนำเปลงมาผูกกระหว่งต้นท้อสองต้นเป็นที่พักผ่อนพระวรกายในยามกลางวัน เหตุการณ์ที่นาง
กำมเหสีผ่านนกขมิ้นเหลืองอ่อนปรุงเป็นอาหาร และตัดต้นท้อทั้งสองต้นนำไม้มาประกอบเป็นทูลสำหรับทอผ้าทำให้
พระราชาทรงเศร้าหมองพระทัยมาก

ต่อมา นางเต็มกลับชาติเกิดใหม่อีกครั้งหนึ่งเป็นลูกจัน หญิงชราขายน้ำดื่มริมถนนเห็นลูกจันงามมี
กลิ่นหอมได้นำไปเก็บไว้ที่บ้าน นางเต็มแปลงร่างออกจากลูกจันและใช้ชีวิตกับหญิงชราฉันทิดาทุกๆ ความรักที่
พระราชามีต่อนางเต็มแสดงออกในเหตุการณ์ที่พระองค์เสด็จประพาสร้านขายน้ำริมฝั่งถนนของหญิงชรา ได้
ทอดพระเนตรหมากพลูที่ม้วนเป็นรูปกนกยุงซึ่งคล้ายฝีมือของนางเต็ม ทรงตรัสถามที่มาของหมากพลูนั้น
ทันที เมื่อหญิงชราย่น้ำตอบว่าธิดาของนางเป็นคนม้วนประดิษฐ์ใบพลูเอง และเรียกนางเต็มออกมาถวายความ
เคารพแด่พระราชา พระองค์ทรงซาบซึ้งพระทัยอย่างยิ่ง

... Cò vua xuất hiện, vua vui mừng và ngạc nhiên nhận ra người con gái đó là vợ
mình. Bây giờ Tấm có phần còn trẻ hơn xưa. Hai người gặp nhau, mừng mừng tủi tủi và quyết
luyện bên nhau. (Ngọc Ánh, 2014, p.45)

แปลว่า

... เมื่อนางเต็มปรากฏตัว พระราชาทรงดีพระทัยและประหลาดพระทัยอย่างยิ่ง เพราะสตรี
โฉมงามผู้นั้นคือพระมเหสีในพระองค์ มีหน้าซ้ำ นางเต็มยังสวยสดงดงามกว่าเดิมอีกด้วย ทั้งสองได้พบปะกันต่าง
ดีใจและสะเทือนใจ ตลอดจนบังเกิดความรู้สึกผูกพันกันยิ่งนัก

ขณะที่ความรักที่ผู้เป็นสามีมีต่อภรรยาในนิทานเรื่อง “นางอุทธรา” เกิดขึ้นกับทั้งกรณีที่พระยา
พรหมทัตต์ทรงรักและซื่อสัตย์ต่อนางอุทธรา และกรณีที่เศรษฐีอุปตตารักและห่วงใยนางมิจฉาริผู้เป็นภรรยา
น้อย

เรื่อง “นางอุทธรา” กล่าวถึงเศรษฐีนามอุปตตามีภรรยา 2 คนภรรยาหลวงชื่อนางอุชจิดดา
ภรรยาน้อยชื่อนางมิจฉาริ พวกเขามีธิดา 2 คน ธิดาที่เกิดจากภรรยาหลวงชื่อนางอุทธรากุมาริ ส่วนธิดาที่บังเกิด
จากภรรยาน้อยชื่อนางสามาการิ ครั้งหนึ่งเศรษฐีและภรรยาทั้ง 2 คนไปทอดแหจับปลาที่หนองน้ำ ทุกครั้งที่ได้
ปลาเศรษฐีต่างแบ่งให้ภรรยาทั้งสองด้วยสัดส่วนเท่ากัน นางมิจฉาริภรรยาน้อยเป็นผีกระสือจึงแอบกินปลาดิบเสีย
บ้าง แล้วใช้อุบายลวงให้เศรษฐีเข้าใจภรรยาหลวงผิด จนกระทั่งเขาใช้ไม้พายเรือตีศีรษะนางอุชจิดดาเสียชีวิต
นางอุชจิดดาภรรยาหลวงได้กลับชาติเกิดเป็นเต่าค่า เมื่อนางอุทธราผู้เป็นธิดาไปเลี้ยงวัวใกล้หนองน้ำ เต่าค่าจะนำ
หรีและน้ำมันทิพย์มาแต่งตัวให้เธอ เรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องๆ ทำให้นางมิจฉาริสงสัย หลังจากทีสืบทราบความ

จริง นางก็วางแผนฆ่าเต่าคำโดยอ้อนวอนให้สามีไปจับเต่าคำมาทำขวัญ ด้วยความรักที่มีต่อภรรยาหน่อย เศรษฐีสั่งให้ชาวเรือนไปทอดแหจับเต่าคำ ครั้นได้เต่ามาแล้วนางมิจฉารีกก็บังคับให้นางอุทธราฆ่าเต่าคำปรุงเป็นอาหาร นางอุทธรารักมารดาไม่ยอมทำร้ายเต่าจนถูกแม่เลี้ยงเขียนตีสาหัส เต่าคำส่งสารนางอุทธราจึงบอกให้เธอชুবตนลงไปในห้องน้ำร้อนพร้อมสังข์ธิดาเก็บกระดูกเต่านำไปฝัง จากที่ฝังกระดูกเต่านั้นก็เกิดเป็นต้นโพธิ์ทองซึ่งทั้งต้นและใบเป็นสีเหลืองอร่ามดั่งทอง เมื่อลมพัดใบไม้จะเกิดเป็นเสียงดนตรีแสนไพเราะอ่อนหวานสว่างใจอย่างยิ่ง

เช่นเดียวกับความรักระหว่างพระราชากับตัวละครเอกนางเต็มในนิทานของเวียดนาม พระยาพรหมทัตและนางอุทธราพบกันโดยบังเอิญเมื่อพระองค์ทรงได้ยินข่าวร่ำลือเกี่ยวกับต้นไม้มหัศจรรย์ และตรัสสั่งให้คนจำนวนมากขุดต้นโพธิ์ทองนำไปปลูกกลางช่วงหลวงพบว่าไม่สำเร็จ นางอุทธราทราบข่าวต้นไม้วิเศษนั้นเป็นมารดากลับชาติเกิด จึงเข้าไปกราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานรำลึกพระคุณมารดา ต้นโพธิ์ทองก็หลุดขึ้นมาอยู่เหนือฝ่ามือของเธออย่างง่ายดาย พระยาพรหมทัตทรงพอพระทัยจึงอภิเษกสมรสกับนางอุทธราและให้เธอเป็นนางเทวีมีสถานะใหญ่กว่านางสนมทั้งหลายในพระองค์ ยิ่งได้อาศัยกับนางอุทธราในเวียงหลวง พระยาพรหมทัตก็ยิ่งหลงใหลเสน่ห์ของเธอ นางอุทธราให้กำเนิดบุตรธิดา 2 พระองค์และยังทำหน้าที่พระชายาที่ดี ยามนอนก็นอนหลังพระสามี แต่ครั้งจะตื่นได้ลูกก่อนพระองค์ด้วยความนึมนวลจนพระยาหาทรงรับรู้ไม่ นางอุทธรายังเป็นสตรีที่ขานขานงานในเรือนหอ เป็นต้นว่าเธอสามารถทอผ้าจากเส้นฝ้ายที่ไม่ว่าจะบอบบางเท่าใดก็ไม่เคยขาดแม้แต่เส้นเดียว (วรูปฐมา คำหมุ่, 2542, หน้า 3157)

เมื่อนางอุทธราได้รับข่าวว่าเศรษฐีอุปิตดาป่วยหนัก ก็รีบกลับไปเยี่ยมเยียนบิดาแล้วถูกนางมิจฉาริแม่เลี้ยงผลักตกขุมน้ำร้อนเสียชีวิต ด้วยความผูกพันที่มีต่อพระชายา พระยาพรหมทัตเพียงแลดูต้นโพธิ์ทองในเวียงหลวงซึ่งเขียวแห่งประดูลงไม้ก็ทรงรำพึงในพระทัยว่านางอุทธราประสบเหตุร้าย แม้นางสามารถมารีจะกลับสู่เวียงหลวงในนามของนางอุทธรา ทั้งยังได้สวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องประดับของพี่สาว แต่พระยาพรหมทัตก็ทรงทราบทันทีว่านั่นไม่ใช่นางเทวีของพระองค์ ได้แต่เศร้าหมองพระทัยที่นางอุทธราผู้เป็นที่รักถูกพลัดพรากจากไป

... พระยาพราหมณ์เห็นเป็นอันนั้นก็มีคำอันน้อยใจมากนัก แล้วคิซบเซาเหงาอยู่หั้นแล ในกาลเมื่อพระยาเพนอันหม่อมตระหนอมอยู่ฉนั้น คนทั้งหลายก็เป็นอันเคียดมากนัก (วรูปฐมา คำหมุ่, 2542, หน้า 3158)

ครั้งชาวโรงหลวงนำแฉอดดอกไม้และส้อมดอกไม้ที่ถักร้อยละม้ายคล้ายฝีมือของนางอุทธราถวาย พระยาพรหมทัตก็รีบไต่ถามที่มาของดอกไม้แล้วทรงข้างไปยังเวียงของสามภรรยานายประตุทันที่ ทรงมีพระประสงค์เสวยน้ำที่ธิดาของนายประตุเป็นผู้ถวาย เมื่อพระองค์ทรงได้พบนางอุทธราทรงรู้สึกปิติโสมนัสสุดที่จะบรรยายทรงอนุญาตให้นางอุทธรากลับสู่เวียงหลวงและอภิเษกเธอเป็นนางเทวีในพระองค์ดังเก่า

... เมื่อตั้งอัน พระญาติยกเอานางอุทธราขึ้นนั่งเหนือหลังข้างร่วมตน แล้วคิ้นำเมื่อสู่ราชมณเฑียร แล้วคิอุสสาภิเสกหื้อเป็นอัคคมเหสิราชเทวีดังเก่า (วรูปฐมา คำหมุ่, 2542, หน้า 3159)

ขณะที่ความรักระหว่างเศรษฐีอุปิตากับนางมิจฉาริภรรยาหน่อยเกิดขึ้นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป แรกเริ่มเดิมทีเศรษฐีอุปิตดาร์กนางอุชจิตดาภรรยาหลวงและนางมิจฉาริภรรยาน้อยอย่างเทียมเสมอกัน แต่ต่อมาเขาหลงเสน่ห์ภรรยาน้อยและรักนางมากเสียจนเกิดอาการไม่พอใจภรรยาหลวงกับนางอุทธราธิดาที่บังเกิดจากนางอุชจิตดา

ความรักที่เศรษฐีอุปิตดามีต่อภรรยาน้อยแสดงออกตลอดทั้งเรื่อง เริ่มจากการที่เขาสนองความต้องการของภรรยาน้อยที่ไม่ว่านางจะอยากรับประทานอะไร ผู้เป็นสามีก็พยายามหามาให้ ครั้งเศรษฐีพาภรรยาทั้งสองคนไปทอดแหจับปลาที่หนองน้ำและเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทระหว่างนางอุชจิตดากับนางมิจฉาริซึ่งต่าง

ยืนยันว่าช่องที่มีปลาจำนวนมากนั้นเป็นของตน เศรษฐีมิได้ไตร่ตรองความจริง เขาเชื่อฟังคำพูดของภรรยาน้อย และใช้ไม้พายเรือตีศีรษะภรรยาหลวงจนเสียชีวิต

... ส่วนว่ากุบิตดาเศรษฐีผู้ใจดำบ่หาคำต่อติพิจารณา คับังเกิดยักคำโกธเคียดมากนัก ประการ ๑ คีร์กเมียน้อยแควนมากนัก คีดำรำไรมีเยหลง แล้วคีเอาไม้พายเรือตีหัวนางเมียน้อยจนตกรอมน้ำไปวันนั้นแล (วรมรรคา คำหม่อ, 2542, หน้า 3153)

นางมัจฉาริทราบว่ภรรยาหลวงกลับชาติเกิดเป็นเต่าคำในหนองน้ำก็แสร้งบอกกับสามีว่าตนป่วยหนัก ต้องใช้เต่าคำมาทำขวัญ มิฉะนั้นก็อาจถึงแก่ความตายได้ เศรษฐีกุบิตดาเป็นห่วงภรรยาน้อยรีบสั่งให้ชาวเรือนไปทอดแหจับเต่าคำที่หนองน้ำ

... ดูราชาวเรือนทั้งหลาย ส่วนว่าขวันเมียนางขำคีไคร่กินเต่าคำมากนัก คีจึงจักทรงยังพยาธิอันหนักนักแล ผิบุผียาคีมาทือเนื้อทือคิงเมียนาง ออกปากว่หาเต่าคำมาทือกินว่อัน ดังได้นมว่ยังมีเต่าคำตัว ๑ อยู่ยังหนองที่นั้นแล ว่อัน เจ้าทั้งหลายจูงไฟช่วยข้าทอดแหหาเต่าคำพร่องเหอะ (วรมรรคา คำหม่อ, 2542, หน้า 3154-3155)

ความรักของเศรษฐีกุบิตดายังเป็นທີ່ประจักษ์เมื่อเขาและภรรยาซื้อขายที่นางอุทราได้เป็นนางเทวีในพระยาพรหมทัตต์ นางมัจฉาริอาจนึกถึงที่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสุขสบายได้วางแผนทำร้ายนางอุทราหวังจะส่งนางสามกุมาริธิดาแท้ๆ ของตนสู่יעแห่งพระยาแทน แม้นางอุทราและนางสามกุมาริต่างเป็นธิดาของเศรษฐี ทว่าความรักที่เศรษฐีมีต่อภรรยาซื้อขายทำให้เขาสมรู้ร่วมคิดกับนางมัจฉาริทำร้ายธิดาคนโตเพื่อให้ธิดาที่บังเกิดจากภรรยาซื้อขายมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม

สรุปได้ว่า แนวคิดความรักระหว่างสามีกับภรรยาในนิทานของเวียดนามและไทยมีขึ้นใน 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 เป็นความซื่อสัตย์ที่ผู้เป็นสามีมีต่อภรรยาในแบบไม่สนใจโยติหญิงสาวคนอื่น ๆ ดังกรณีของพระราชากับนางเต็มในเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และจากที่พระยาพรหมทัตต์ทรงปฏิบัติต่อนางอุทราในเรื่อง “นางอุทรา” ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความรักประเภทหลงเสน่ห์ภรรยาจนตาบอด สะท้อนจากเรื่องราวของเศรษฐีกุบิตดากับนางมัจฉาริภรรยาซื้อขาย ความรักของทั้งสองมีพัฒนาการตามลำดับ เริ่มจากที่เศรษฐีรักนางมัจฉาริเทียมเสมอเท่ากับภรรยาหลวง แล้วค่อยทวีมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งยินยอมทำตามคำร้องขอของนางทุกประการไม่ว่าแม้แต่การทำร้ายธิดาคนโตจนเสียชีวิต พฤติกรรมของเศรษฐีกุบิตดาที่รักภรรยาซื้อขายจนมีตาบอดยังช่วยอธิบายด้วยว่า เหตุใดเศรษฐีกุบิตดาเป็นบิดาผู้บังเกิดเกล้าของนางอุทราตัวละครเอกแต่ก็ยังคงถูกจัดอยู่ในประเภทตัวละครประกอบฝ่ายร้าย

2. ความรักที่ภรรยาซื้อขายมีต่อสามีในเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และเรื่อง “นางอุทรา”

ความรักที่ภรรยาซื้อขายมีต่อสามีในนิทานของเวียดนามและไทยเกิดขึ้นในลักษณะคล้ายๆ กัน คือผู้เป็นภรรยาซื้อขายมีความจงรักภักดีต่อพระสวามี สำหรับเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” นางเต็มแสดงความรักต่อพระราชากับด้วยการทำหน้าที่พระชายาที่ดี เธอเป็นสตรีที่อ่อนโยนนุ่มนวลและยังปฏิบัติต่อเหล่าข้าราชบริพารในพระราชวังอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้พระราชาทรงพอพระทัยและยิ่งหลงใหลพระชายามากขึ้น

... Từ khi vào cung, Tấm được sống sung sướng, ăn ngon, mặc đẹp và được vua vô cùng yêu quý vì đức tính hiền dịu của cô. Ở đó Tấm đối xử với mọi người rất hòa thuận, không thấy có lời chê trách nào về bà hoàng hậu mới. (Ngọc Ánh, 2014, p. 42)

แปลว่า

...นับตั้งแต่ที่นางเต็มเข้าไปอยู่ในพระราชวัง เธอมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แสนสุข ได้รับประทานอาหารอร่อย แต่งตัวด้วยชุดสวยงาม พระราชาทรงหลงรักเธอเพราะเธอเป็นสตรีที่อ่อนโยนนิ่มนวล นางเต็มปฏิบัติกับข้าราชการบริพารอย่างเท่าเทียมกัน จึงไม่เคยปรากฏคำตำหนิใดๆ เกี่ยวกับกับพระมหาสีพระองค์ใหม่

เมื่อนางเต็มกลับไปประกอบพิธีเซ่นไหว้บิดาผู้ล่วงลับที่บ้าน และถูกแม่ลูกนางก้ามกลั่นแกล้งจนเสียชีวิต ยังคงเป็นห่วงพระราชวังได้กลับชาติเกิดเป็นนกขมิ้นเหลืองอ่อนๆ เห็นนางก้ามชกเสื่อถวายพระราชทานบ่อน้ำ ก็ได้ร้องทักขึ้นมาว่า จงชกเสื่อให้สะอาดและต้องตากบนราวเพราะหากตากตามรั้วกำแพง เสื่อของพระสวามีจะขาดเสีย

... Giặt áo chống tao thì giặt cho sạch. Phơi áo chống tao thì phơi bằng sào, chớ phơi bờ rào, rách áo chống tao. (Ngọc Anh, 2014, p. 43)
แปลว่า

... ชกเสื่อสามี่ข้า จงชกให้สะอาด ตากเสื่อสามี่ข้า จงตากบนราว อย่าตากริมรั้วริมกำแพง เสื่อสามี่ข้าจะขาดเสีย

แม้จะถูกนางก้ามทำร้ายหลายครั้งแต่นางเต็มก็ไม่ยอมแพ้ นอกจากจะเป็นนกขมิ้นเหลืองอ่อน เธอยังกลับชาติเกิดเป็นต้นท้อสองต้นและหูกท้อผ้าซึ่งล้วนแต่มีความผูกพันกับพระราชอา อุปลรรคที่นางเต็มต้องพบประสบเปรียบเสมือนการทดสอบความจงรักภักดีที่เธอมีต่อพระสวามี จนท้ายที่สุดนางเต็มก็สามารถกลับมาใช้ชีวิตในร่างมนุษย์ ทั้งยังได้อยู่กับพระราชอาอย่างมีความสุขตลอดไป

ส่วนในเรื่อง “นางอุทรา” ตัวละครเอกนางอุทราก็จงรักภักดีต่อพระยาพรหมทัตต์มิได้แตกต่างไปจากกรณีนางเต็มในนิทานของเวียดนาม เมื่อได้อภิเษกสมรสและทรงสถานะเป็นนางเทวีในพระยา นางอุทราประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เธอให้กำเนิดบุตรธิดา 2 พระองค์ และยังเป็นสตรีที่ขานีขานาญงานในเรือนหอทำให้พระยาพรหมทัตต์ทวีความรักที่มีต่อเธอมากขึ้น

... ส่วนว่าพระญาพาราณสีแลนางอุทราเทวีก็เปนนันรักจำเริญใจแก่กันมากนัก มีวิญญูปฏิบัติอันอันคิมีตันว่าปิ่นฝ่ายแลทอหูกก็เปนนันช่างแลแลบยั้งนักเปนดั่งไยบัวแล ในเมื่อจักหลับจักนอนนั้น คืทื่อผัวนอนก่อน ในเมื่อจักเข้าที่นอนคือยองนัก มาตราว่าไฟจกฐน้อย ๑ คับมีแล แม่นว่าเยียะหูกทอผ้าตั้งอัน เตมว่าเส้นฝ่ายแลบเท่าใดคืดี คืบ่ปุดบ่ขาดสักเส้นแล (วรมลมา คำหมู่, 2542, หน้า 3157)

หลังจากที่นางอุทราถูกทำร้ายจนเสียชีวิตก็ได้กลับชาติเกิดเป็นลูกหมากพินแล้วกลับมาใช้ชีวิตในร่างมนุษย์เช่นเดิม พระยาพรหมทัตต์ทรงทราบข่าวว่าชาวเรือนซื่อแถวดอกไม้และล้อมดอกไม้จากภรรยานายประตูลิงทรงช้างไปยังเวียงของพวกเขาทรงมีพระประสงค์เสวยน้ำที่ธิดาของนายประตูลิงเป็นผู้ถวาย และทรงโปรดให้ภรรยานายประตูลิงนำสรวงคำไปมอบให้ผู้เป็นธิดา นางอุทราเห็นสรวงคำก็ทราบทันทีว่าเป็นของพระสวามี เธอจึงรีบนำน้ำมาถวายพระองค์

... เมื่อนั้น นางอุทรารู้จักสรวงคำอันนั้นว่าเปนของผัวตน นางคืไพลถวายแก่พระญาหันแล (วรมลมา คำหมู่, 2542, หน้า 3159)

จะเห็นได้ว่า ความรักพระสวามีของตัวละครเอกในนิทานของไทยและเวียดนามเป็นความรักในแบบฉบับ จากสัญลักษณ์ที่ผู้เป็นภรรยาปฏิบัติตนอย่างดี ให้เกียรติพระสวามีและขานีขานาญงานในเรือนหอ ความรักของนางเต็มและนางอุทรายังมีความหมายเดียวกันกับความจงรักภักดีที่พวกเธอมีต่อพระสวามี ซึ่งไม่ว่าจะต้องประสบอุปสรรคเพียงใด กระทั่งเผชิญกับเหตุร้ายจนถึงแก่ความตายก็ยังคงมุ่งมั่นต่อสู้เพื่อที่จะได้ใช้ชีวิตเคียงคู่กับพระสวามีผู้เป็นที่รัก

สรุปและอภิปรายผล

ความรักที่ผู้เป็นสามีมีต่อภรรยาในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทรา” เกิดขึ้นในลักษณะคล้ายๆ กันคือ พระราชาและพระยาพรหมหัตต์ทรงรักและซื่อสัตย์ต่อพระชายา แต่เพียงผู้เดียว ทรงเศร้าหมองพระทัยเมื่อนางเทวีถูกพลัดพรากจากไป ทั้งยังไม่โยติกับหญิงสาวคนอื่นๆ ขณะที่ความรักที่เศรษฐีอุปิตตามีต่อนางมิจฉารีเกิดขึ้นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เริ่มต้นจากที่เศรษฐีรักนางเทียมเสมอเท่ากับการยาหลวงแล้วค่อยพัฒนาเป็นการหลงเสน่ห์ภรยาน้อยจนยินยอมทำตามคำร้องขอของนางทุกประการ ส่วนความรักที่ตัวละครเอกนางเต็มและนางอุทราที่มีต่อพระสวามีถูกตีความว่า เป็นความรักรักภักดี พวกเขาเฝ้ารักและผูกพันกับพระสวามีจึงลุกขึ้นต่อสู้กับตัวละครฝ่ายร้ายจากสัญลักษณ์การกลับชาติเกิดใหม่เรื่อยๆ เพื่อที่จะได้กลับมาใช้ชีวิตเคียงคู่กับคนรักอย่างมีความสุข

ชาวอินเดียยึดมั่นในคติที่บุรุษเพศเป็นใหญ่มาแต่สมัยบรรพกาล คำว่า “สามี” / “สวามี” หมายถึง “น. ผัว, ชายที่เป็นคู่ครองของหญิง, คู่กับภรรยาหรือภริยา; นาย, เจ้าของ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1218) และ “... ผู้เป็นใหญ่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1186) ตามลำดับ บุรุษเพศจึงต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหนือกว่าคู่ครอง เพราะเมื่อใดก็ตามที่ผู้สามีไม่สำแดงความเหนือชั้นให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสตรีเพศ ความเสน่หาอาหารที่พวกเขาให้ในเริ่มแรกก็อาจมลายหายสูญไป ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการตนิยายเรื่อง “กัลยาณวดี” (ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา, 2547, หน้า 809-816) ดังนี้

กัลยาณวดี เป็นพระนามของพระอัศรมเหสีในพระเจ้าสิงหล พระเจ้าแผ่นดินแห่งแคว้นทักขิณาบถอันกว้างใหญ่ไพศาลทางตอนใต้ของเทือกเขาวิชัย พระราชเทวีทรงสิริโฉมงดงามเหนือกว่านางในทั้งหลายจึงเป็นที่นิยมเล่นหาของพระสวามี ขณะเดียวกันพระนางก็เฝ้าปรนนิบัติพระองค์ราชันด้วยความรักอันสุดซึ้ง ต่อมาพระญาติวงศ์ได้ร่วมมือกับกษัตริย์ต่างเมืองนำกำลังทหารเข้ายึดครองราชบัลลังก์ และเนรเทศกษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์ออกจากแคว้นแคว้น

พระเจ้าสิงหลทรงพากัลยาณวดีเทวีเสด็จสู่แคว้นมาละซึ่งเป็นนิवासสถานในพระราชบิดาของพระมเหสี เพราะทรงมีพระราชประสงค์ฝากพระนางไว้กับพระสัสสุระในขณะที่เสด็จไปกอบกู้พระราชบัลลังก์จากพระญาติวงศ์ ระหว่างเสด็จสู่แคว้นมาละ กษัตริย์ 2 พระองค์ต้องเผชิญกับสัตว์ร้ายที่ดุร้าย คือ สิงโต และพญาช้าง แต่ด้วยพระปรีชาสามารถ พระเจ้าสิงหลทรงฆ่าสัตว์ร้ายทั้งสอง ทั้งยังได้มอบมุกดาที่ทรงแฉะหยิบเอามาจากกะโหลกพญาช้างให้แก่พระอัศรมเหสี กัลยาณวดีเทวีทรงตั้งต้นพระทัยกับความรักที่พระราชบิดาพระราชทานให้ และเต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาอันแรงกล้าในความหาญกล้าของพระสวามี

พระเทวีประทับอยู่ในแคว้นมาละด้วยความอ้างว้างหงอยเหงาเนื่องจากไม่ได้รับข่าวคราวใดๆ จากพระสวามีเป็นเวลานาน วันหนึ่ง ขณะประทับอยู่ในห้องบรรทม ทรงทอดพระเนตรออกไปนอกพระแกล และประสพภาพมาณพหนุ่มรูปงามคนหนึ่ง เขามีผิวพรรณผุดผ่องเกลี้ยงเกลา และมีใบหน้าอันคมสันสมชายชาติศรีชวนพิศชวนไฝฝัน กัลยาณวดีเทวีทรงบังเกิดความเสน่หา ทรงสั่งให้นางข้าหลวงนำจดหมายลายพระหัตถ์ไปมอบให้กับหนุ่มรูปงาม และนัดเขามาพบพระองค์ ณ พระตำหนักในเวลาเที่ยงคืน

ทุกอย่างเป็นไปตามแผน เมื่อถึงเวลานัดหมายมาณพหนุ่มก็เข้ามาในห้องบรรทมของพระเทวี ทว่าทั้งสองยังไม่ทันจะทำความรู้จักกันลึกซึ้ง ก็เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้น คือ ภูเขียวตัวหนึ่งเลื้อยเข้ามาในห้องและเฉียดเข้าใกล้ขาของชายหนุ่ม แทนที่จะรักษาอารมณ์สงบเยือกเย็นเยี่ยงชายชาติศรี เขากลับร้องเสียงดังด้วยความตกใจกลัว รีบคว้าดาบเล่มปัดยงหวดชายป่ายขวางจนงูตัวน้อยบีบแบนติดอยู่กับพื้น มีหน้าข้าเขายังมีอาการตื่นเต้น ดีใจกับผลงานของตนไม่ต่างจากเด็กๆ (ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา, 2547, หน้า 814)

พระเทวีทรงรู้สึกผิดหวังอย่างมากกับปฏิกิริยาของมาณพรูปงาม ความเส่นหาอาหารที่เคยมีไว้กับเขา ในเริ่มแรกก็ถูกแทนที่ด้วยความขยะแขยงหดหู่อย่างฉับพลัน “...พระนางกัลยาณวดีลืมนพระเนตรเบิกโพลงด้วยความประหลาดพระทัยสุดขีด พลันความเส่นหาอาหารที่เคยเกาะกุมหุทัยอยู่ก็มลายหายสูญไป เหลืออยู่แต่ความขยะแขยงหดหู่” (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2547, หน้า 814)

สาเหตุทำให้กัลยาณวดีเทวีทรงรู้สึกผิดหวังเป็นเรื่องที่คาดคะเนได้ไม่ยาก เมื่อทรงเปรียบเทียบภาพลักษณ์ที่สง่างาม กับทั้งพระปรีชาสามารถในพระเจ้าสิงหลผู้เป็นพระสวามี กับความอ่อนแอและความตกประหม่าของมาณพรูปงาม พระเทวีย่อมจะรู้ซึ่งในพระราชหฤทัยว่าใครในบุรุษทั้งสองคู่ควรแก่คำว่า “สวามี” หรือ “ผู้เป็นใหญ่” ที่แท้จริง ทรงเสียพระทัยที่ตนพบชายหนุ่มและทรงเรียกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าสถานการณ์อันชั่วช้า

...อนิจจา ข้าตาบอดไปหรือไร ถึงได้รับเอาไอ้โจ่งนี่เข้ามาในตำหนัก ข้านึกไม่ถึงเลยว่าข้าหลงรักมันได้อย่างไร ช่างตลกและน่าสังเวชนี้กระไร นี่มันอะไรกันเล่า เพียงแต่ฆ่างูเขียวตัวกระ จ้อยร้อยไร่พิษสงแม้แต่น้อย มันยังตอกใจเด่นรำทำเพลงเหมือนคนบ้า โอ๊ย ข้าสุดที่จะทนทานแล้ว สิงหลสามมีคู่ชีวิตของข้าเขาช่วยชีวิตข้าไว้ถึงสองหนจากเงื้อมหัตถ์มฤตยู วิกรรมของเขายิ่งใหญ่กว่ายายบ้านี่ร้อยเท่าพันเท่า เขายังกำชับข้าไม่ให้บอกใคร แล้วดูยายงั้นนี่สิ มันทำราวกับมันเป็นวิรบุรุษอย่างนั้นแหละ นี่ข้าจะอย่างไรดีหนอจึงจะแก้สถานการณ์ชั่วข้าเช่นนี้ได้ ข้าจะอย่างไรดี (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2547, หน้า 814-815)

ความรักที่ภรรยาเมื่อสามีบ้ำยังสะท้อนจากความอดทนอดกลั้นของภรรยาต่อพฤติกรรมบางอย่างของสามี กับทั้งสนองความประสงค์ของเขาในฐานะเจ้านายเสียมากกว่าที่จะเป็นคู่ครอง วรรณกรรมอินเดียเรื่อง “วลัยบาทที่ผิดคู่” เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ เรื่องนำเสนอความรักระหว่างกันก็กับโกวลัน ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงกันตั้งแต่เด็ก เมื่อทั้งสองเจริญวัย บิดามารดาก็สนับสนุนให้สมรสกันเพราะต่างก็บังเกิดในครอบครัวพ่อค้า หลังแต่งงานได้ไม่นานโกวลันผู้สามีหลงรักคณิกาโฉมงามนางหนึ่ง ชื่อ มาวี่ แม้กันก็จะทราบเหตุการณ์ทั้งหมด แต่ด้วยความรักสามียิ่งกว่าชีวิต เธอก็เลือกที่จะวางเฉย ปลอมให้สามีเสียเงินจำนวนหนึ่งพันแปดเหรียญต่อวันเพื่อแลกกับความรักและการบำเรอจากนางมาวี่ อย่างไรก็ดี ชีวิตคู่ของโกวลันและมาวี่เริ่มมีการตอปากต่อคำโต้เถียงกันมากขึ้น สาเหตุคือโกวลันยอมรับไม่ได้กับความจริงที่ มาวี่ เป็นสมบัติของคณาชนที่ผลัดเปลี่ยนเวียนกันมาตามโอกาส โดยถือหลักการตอบแทนด้วยเงินตราเป็นที่ตั้ง เมื่อมีแขกมาเยือน มาวี่ก็ต้อนรับและประนินบัติพวกเขาอย่างดีเลิศตามหน้าที่ที่คณิกายเยี่ยงเธอพึงกระทำ

โกวลันรู้สึกผิดหวังกับมาวี่ เขาตัดสินใจพาภรรยาคือกันก็ละจากถิ่นบ้านเกิดไปทำมาหากินในแดนไกล แม้การเริ่มต้นชีวิตใหม่ของทั้งสองจะประสบอุปสรรคหลายประการ ทว่าหัวใจของกันก็กลับเต็มตื่นด้วยความสุขท่วมท้นที่ได้ประนินบัติสามีอย่างใกล้ชิด แต่ละวันเธอตื่นตื่นกับการตระเตรียมอาหารให้สามีรับประทาน และจะเจียนมากพลู่ให้สามีเคี้ยวทุกครั้งก่อนจะลงมือรับประทานอาหารที่ผู้สามีเหลือไว้ให้ “... หลังจากที่โกวลันกินเสร็จแล้ว นางก็เจียนมากพลู่มาให้เขาเคี้ยว ตัวนางเองลงมือกินอาหารที่สามีเหลือไว้ให้” (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2547, หน้า 924)

สำหรับสาเหตุที่ก่อบังเกิดความรักระหว่างบุรุษเพศกับสตรีเพศ ในมุมมองเชิงพระพุทธศาสนาความรักเกิดจากเหตุ 2 ประการ คือ บุพเพสันนิวาสและปัจจุบันประโยชน์ ยกตัวอย่างใน “ปฐมสมโพธิกถา” ปริเฉทที่ 1 วิวาทมงคลปริวรรต พระนิพนธ์ในสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ตอนที่พระศิริมหามายาราชบุตรีทรงสดับเรื่องราวเกี่ยวกับพระศิริสุทโธนะราชกุมาร ถึงแม้พระศิริมหามายาราชบุตรีจะยังมิได้ทัศนการณ์แต่ก็บังเกิดความเส่นหาพระศิริสุทโธนะราชกุมารในพระราชหฤทัยเนื่องจากสองพระองค์ทรงมีบุพเพสันนิวาสกันแต่อดีตชาติ

... เมื่อพระศิริมหาราชบุตรีได้ทรงสดับข่าวสาส์นพระศิริสุทโธษะราชกุมารแต่ยังไม่ได้ ทศนการ ก็เกิดพระกมลดำริเสนาหา เหตุพทุพพสนนิवासเนื่องแต่อดีตกาล พระคันถรจนจารย์จึงกล่าวพระคาถาว่า “พุพเพวสนนิวาสน” เป็นอาทิ อรรถาธิบายความว่า ความเสนาหาบังเกิดอาศัยเหตุ 2 ประการ คือ พุพพพสนนิवास กับทั้งปัจจุบันประโยชน์ มีครุณาประเจตงตอกอุบลชาติอันอาศัยซึ่งอุทวาริเป็นที่ตั้งจึงบังเกิด ในชลธีนั้น (สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส, 2517, หน้า 16)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องความรักระหว่างสามมีกับภรรยาในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทรา” มิใช่ประเด็นใหม่ กระนั้นก็ยังมีความน่าสนใจเพราะได้สำแดงออกใน รูปลักษณะที่หลากหลายและแตกต่างไปจากที่ประจักษ์ในเทพปกรณัมกับทั้งวรรณกรรมฉบับต่างๆ ทั่วโลก

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบแนวคิดอื่นๆ ที่ปรากฏในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทรา” เช่น

1. การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดการประพณี “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทรา”
2. การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความรักกว้างกับตามารดากับบุตรธิดาในนิทานเวียดนามเรื่อง “นางเต็ม-นางก้าม” และนิทานไทยเรื่อง “นางอุทรา”

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อรรถกร. (2551). **The Hermetica อมตธรรมนำโลก**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กิ่งแก้ว อรรถกร. (2555). **เพลโต ชิมโฟเซียม**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

บาร์นี บุญทรง. (2551). **พลาณภาพแห่งเทพปกรณัม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

บุญรอด บุญเกิด. (2011, กันยายน). **พิธีสตี (การเผาตัวตายตามสามี)**. [Online]. Available :

http://www.uniserv.buu.ac.th/forum2/topic.asp?TOPIC_ID=4878. [2015, April 30].

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

วรปฐมา คำหมู่. (2542). นางอุทรา, คราวธัมม. ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ**, (เล่มที่ 6, หน้า 3149-3160). กรุงเทพฯ : สยามเพรส แมเนจเม้นท์.

ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา. (2547). **การตนิยาย**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

ส.ศิริรักษ์. (2523). **โสกราตีส**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส. (2517). **พระปฐมสมโพธิกถา**. กรุงเทพฯ : ธรรมบรรณาการ.

Bernier, F. (n.d.). **Travels in the Moghul Empire A.D. 1657-1668**. [Online]. Available :

https://ia601408.us.archive.org/20/items/travelsinmogulem00bernouft/travelsinmogulem00bernouft_bw.pdf. [2015, April 30].

History. cultural-china. (n.d.). **Wu Zetian-The Only Female Emperor in the History of China**.

[Online]. Available : <http://history.cultural-china.com/en/46History188.html>.

[2015, April 30].

Ngoc Anh.(2014). **100 truyện cổ tích Việt Nam**. Hà Nội: Nhà xuất bản văn hóa thông tin.

Taylor, B. (2005). **The Romance of Three Kingdoms (Volume I)**. USA : Silk Pagoda.